

A large, thick, teal-colored circular brushstroke graphic that frames the central text. It has a hand-painted, slightly irregular appearance.

Rapport fra Konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2014

8. november 2014
Konventhuset, Roskilde

**Rapport fra
Konference for kristne og muslimske
ledere i Danmark 2014**

8. november 2014

Indhold

Indledning.....	1
Deltagerliste.....	2
Program for konferencen	4
Velkomst og åbning af konferencen	5
Velkomst og introduktion til konferencen v. formandsskabet for KMS	8
Læsning/recitation af Biblen og Koranen.....	9
Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum.....	11
Oplæg: "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum"	11
Panelets respons.....	15
Oplæg: "Religionens rolle i det offentlige rum i et moderne samfund if. islam"	18
Hvorfor oversætte Biblen igen?.....	20
Hvorfor oversætte Koranen til dansk?	21
Religion i medierne: Kom ud af offerrollen!	24
Orientering om undersøgelsesprocessen vedr. Samarbejdsråd for tros- og livssynssamfund i Danmark	28
Opsamling på konferencen	30
Ny styregruppe for KMS	31
Afslutning v. Abdurrazak Sarikaya	31
Appendiks.....	32
Pressemeddelelse udsendt efter konferencen.....	33
Basis for Kristent-Muslimsk Samtaleforum (KMS).....	34

Indledning

Af Kåre Schelde Christensen, generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde

I slutningen af november meldte kirkeminister Marianne Jelved sig opsigtsvækkende på banen. Her tilsluttede hun sig ikke blot, at præster og biskopper har lov til at ytre sig i den offentlige debat. Hun opfordrede ligefrem præster og biskopper til at bringe deres særlige viden i spil og blive hørt i debatten. Til Berlingske Tidende udtalte kirkeministeren den 26. november 2014: »De [præster og biskopper] skal gå ud med deres viden og erfaring og med den baggrund, de har, og blive hørt i debatten. Jeg savner den dimension, de kan bidrage med, i samfundsdebatten. Kirken skal ud i samfundet. Den skal ikke kun være en, vi går ind i. Vi skal kunne mærke den i samfundet.»

Få uger forinden blev ”Konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2014” afholdt. Det var i årtiende gange, at kristne og muslimske ledere mødtes til konference i Kristent-Muslimsk Samtaleforum. I pressemeddelelsen fra konferencen slog de i alt 45 kristne og muslimske ledere i tråd med ministeren fast, at ”Religion hører til i det offentlige rum!”. Når så mange biskopper, imamer, stiftsrådsmedlemmer, ledere af forskellige kristne og muslimske organisationer og præster mødes og udtaler sig således, kunne nogen fristes til at læse... ”nu ønsker de sikkert, at religion skal fylde alt i det offentlige rum og i det danske samfund!”. Men det hørte jeg imidlertid ikke nogen ytre ønske om. Til gengæld var en væsentlig pointe i løbet af konferencen, at når religion nu engang trives bedst i det offentlige rum, er det fordi, at religion både har noget væsentligt at tilbyde samfundet, som fx staten ikke selv kan bidrage med, og at religion, når den er til stede i det offentlige rum, kan udsættes for kritik.

Temaet for årets konference var ”Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum”. Med denne rapport ønsker vi at give indblik i de oplæg, samtaler og debatter, der blev ført blandt oplægsholdere og deltagere om emnet.

Konferencen blev planlagt og gennemført af styregruppen for Kristent-Muslimsk Samtaleforum, som blev nedsat på sidste års konference. Styregruppen bestod af formand Abdurrazak Sarikaya (Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse), næstformand Michael Krogstrup Nissen (Folkekirke og Religionsmøde), Cömert Küçükakin (Dialog Forum), Nik Bredholt (Danske Kirkers Råd/Den katolske Kirke i Danmark), Jørgen Degn Bjerrum (Folkekirke og Religionsmøde), Dorte Hedegaard (Folkekirke og Religionsmøde), Sami Küçükakin (Muslimernes Fællesråd), Henrik Abdulhamid Sørensen (Dansk Muslimske Union), Zainab Ali Zada (Imam Ali Islamisk Center) og Jørgen Thaarup (Danske Kirkers Råd/Frikirkerådet).

Der skal lyde en stor tak til biskop Peter Fischer-Møller, som var vært for konferencen og til Roskilde Domsogn for det praktiske værtsskab i Konventhuset i Roskilde. Ligeledes skal der lyde en stor tak til organisationer og stifter, der har ydet økonomisk støtte og dermed gjort afholdelse af konferencen og arbejdet i Kristent-Muslimsk Samtaleforum i 2014 mulig. Tak til Dansk Muslimske Union, Danmission, Mission Afrika, Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, Grundtvigsk Forum og følgende stifter i folkekirken: Ribe, Lolland-Falsters, Københavns, Viborg, Fyens, Roskilde, Århus og Haderslev for økonomisk støtte. Folkekirke og Religionsmøde varetager sekretariatsarbejdet for KMS.

God læselyst!

Kåre Schelde Christensen

Deltagerliste

KRISTNE DELTAGERE

Marianne Christiansen	Haderslev Stift, biskop
Peter Fischer-Møller	Roskilde Stift, biskop
Czeslaw Kozon	Den katolske Kirke i Danmark, biskop
Karl Georg Pedersen	Viborg Stiftsråd, formand
Tommy Liechti	Roskilde Stiftsråd, næstformand
Lillian Risum	Aalborg Stiftsråd, stiftsudvalgsmedlem
Susan Rasmussen	Lolland-Falsters Stiftsråd, stiftsrådsmedlem
Inge Lise Pedersen	Landsforeningen af Menighedsråd, formand
Niels Iver Juul	Folkekirkens mellemkirkelige Råd, rådsmedlem
Jørgen Skov Sørensen	Folkekirkens mellemkirkelige Råd, sekretariatschef
Annette B. Bennedsgaard	Folkekirke og Religionsmøde, formand
Dorte Hedegaard	Folkekirke og Religionsmøde, KMS-styregruppemedlem
Jørgen Degn Bjerrum	Folkekirke og Religionsmøde/Præsteforeningen, KMS-styregruppemedlem
Michael Krogstrup Nissen	Folkekirke og Religionsmøde, Næstformand for KMS
Laura Lundager Jensen	Grundtvigsk Forum, styrelsesmedlem
Jørgen Anker Jørgensen	Grundtvigsk Forum, styrelsesmedlem
Arngeir Langås	Mission Afrika, partnerkoordinator
Thyra Smidt	Danmission/Mødestedet Vesterbro, daglig leder
Daniel Ettrup Larsen	Folkekirkens Tværkulturelle Center i Esbjerg, stiftspræst
Else Marie Wiberg Pedersen	Afdeling for Teologi, Aarhus Universitet, lektor
Thomas Hoffmann	Teologisk Fakultet, Københavns Universitet, professor
Kurt Christensen	Menighedsfakultetet, professor
Nik Bredholt	Danske Kirkers Råd/Den katolske Kirke i Danmark,
Jørgen Thaarup	Danske Kirkers Råd/Frikirkerådet, KMS-styregruppemedlem
Erling Tiedemann	Den katolske Kirke i Danmark

MUSLIMSKE DELTAGERE

Ahmet Onay	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, formand
Coskun Beyazgül	Belgisk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
Abdullah Simsek	København Universitet, lektor
Bekir Alboga	Tysk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
Ismail Yalcin	Ikast-Brande Kommune, byrådsmedlem
Abdurrazak Sarikaya	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, formand for KMS
Recep Avsever	Ikast Moske, formand
Sedat Aydini	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
Mustafa Gezen	Dialog Forum, formand
Cömert Küçükakin	Dialog Forum, styregruppemedlem
Adem Tınaztepe	Dansk Semerkand Forening, formand
Naveed Baig	Etnisk Ressourceteam, imam
Jehad al Farra	Dansk Islamisk Råd, bestyrelsesmedlem
Mohamed Attia	Dansk Muslimske Union, bestyrelsesmedlem

Sayed M. M. Khademi	Imam Ali Islamisk Center, imam og formand
Zainab Ali Zada	Imam Ali Islamisk Center, styregruppemedlem
Sayed Hossain Sajed	Imam Ali Islamisk Center
Katja Machon Madsen	Imam Ali Islamisk Center
Murtaza Al Shawi	Dansk Muslimske Forening
Syed Mureed Hussain Naqvi	Imam Ali Islamisk Center / Madina Tul Ilm Education Center

ANDRE DELTAGERE

Niels Kærgaard	Oplægsholder
Karsten Lauritzen	Paneldeltager
Erik Bjerager	Paneldeltager
Mansour Leghaei	Oplægsholder
Morten Thomsen Højsgaard	Oplægsholder
Zubair Butt Hussain	Oplægsholder
Simon Kangas Larsen	Oplægsholder
Kåre Schelde Christensen	Ex-officio, Folkekirke og Religionsmøde, Generalsekretær
Mogens S. Mogensen	Ex-officio, Folkekirke og Religionsmøde, Sekretær for KMS
Jarl Ørskov Christensen	Ex-officio, Folkekirke og Religionsmøde, Netværkskonsulent
Karsten Dideriksen	Ex-officio, Folkekirke og Religionsmøde, Komm.-medarbejder
Elizabeth Knox-Seith	Oversætter

Program for konferencen

- 9.30 Kaffe, rundstykker og registrering
- 10.00 Velkomst og åbning af konferencen v. biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde, og prof. Ahmet Onay, formand for Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
- Velkomst og introduktion til konferencen v. formandsskabet for KMS: Abdurrazak Sarikaya og Michael Krogstrup Nissen
- Læsning/recitation af Biblen og Koranen
- 10.30 **Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum**
Professor Niels Kærgaard, "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum"
Panel bestående af MF Karsten Lauritzen, Venstre, og chefredaktør, Erik Bjerager, Kristeligt Dagblad: Respons på Niels Kærgaards oplæg
Dr. Mansour Leghaei, "Religionens rolle i det offentlige rum i et moderne samfund if. islam"
Ordstyrer – Mogens S. Mogensen, sekretær for KMS
- 12.40 Frokost
- 13.30 Bøn og andagt
- 13.50 **Biblen og Koranen i det offentlige rum**
"Hvorfor oversætte Biblen igen? Hvorfor oversætte Koranen til Dansk?" ved generalsekretær Morten Thomsen Højsgaard, Bibelselskabet, og oversætter Abdullah Simsek
- 14.35 **Religion i medierne**
"Kom ud af offerrollen!" ved cand.polit. Zubair Butt Hussain og cand.theol., Simon Kangas Larsen, DR.
- 15:50 Kaffepause
- 16.05 **De næste skridt i Kristent-Muslimsk Samtaleforum**
- Orientering om undersøgelsesprocessen vedr. Samarbejdsråd for tros- og livssynssamfund i Danmark v. generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde Kåre Schelde Christensen
 - Opsamling på konferencen v. biskop Marianne Christiansen, Haderslev, og Mustafa Gezen, formand for Dialog Forum
 - Ny styregruppe for KMS
 - Godkendelse af pressemeddelelse
- 17.00 Afslutning

Velkomst og åbning af konferencen

Ved biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde Stift

Hjertelig velkommen til denne den 9. konference for kristne og muslimske ledere i Danmark arrangeret af KMS, Kristen-Muslimsk Samtaleforum. Velkommen til Roskilde.

Det er en stor glæde, at der igen i år er så stor opbakning til konferencen. Det er en glæde, at så mange repræsentanter fra kristne og muslimske trossamfund prioriterer at bruge en lørdag på at være sammen, lytte sammen, tale sammen. Det er virkelig glædeligt, nyttigt og vigtigt, at der er den slags lejligheder til at mødes – og mødes igen. Til at lære hinanden at kende på tværs af religiøse forskelle, til at opbygge relationer, til at udfordre fordomme.

Lige et par ord om stedet vi samles i dag, om Roskilde. Roskilde er i dag en provinsby med godt 50.000 indbyggere. Og også en del af forstæderne omkring København. Tidligere var forholdet mellem København og Roskilde modsat. Den første danske konge Harald Blåtand, – ”den Harald som vandt sig alt Danmark og Norge og gjorde danerne kristne”, som der står på den Jellingsten, der pryder forsiden på alle danske pas – Harald Blåtand valgte Roskilde som hovedstad for sit nyetablerede kongerige. For han var viking, og det transportmiddel, der mere end noget andet bandt hans rige sammen, var vikingeskibene. Roskilde lå sådan cirka midt i hans nye rige, og her var der en rigtig god havn til vikingeskibe.

Vikingerne spiller stadig en rolle her i Roskilde. Nede ved havnen har vi det fine vikingeskibsmuseum, hvor skibene fra Skuldelev er udstillede. Og når vi nu taler om vikingerne, så var det vikingerne, der knyttede de første forbindelser mellem Danmark og den muslimske verden. Der findes en meget spændende beretning fra en muslimsk handelsrejsende Ibn Fadlan, der et sted ovre ved de store russiske floder omkring år 1000 mødte vikingerne og i sin rejseberetning beskrev en begravelsesceremoni og andre af deres for ham at se barbariske skikke.

I 400 år var Roskilde Danmarks hovedstad. Og byen blev også centrum for kirke og kristendom. Roskilde blev bispesæde, og i 1175 påbegyndte biskop Absalon byggeriet af den prægtige Domkirke, som vi får mulighed for at kigge lidt nærmere på sidst på dagen. Med tiden skete der det, at vikingeskibe blev afløst af større handelsskibe, som stak for dybt til at kunne komme ind i fjorden. Biskop Absalon byggede derfor en havn ude ved Øresundskysten. Det blev til København. Der flyttede handlen hen, der flyttede folk hen, og omkring år 1400 valgte også kongen og biskoppen at flytte til København. Roskilde skrumpede og blev til en mindre provinsby. Men katedralen stod her stadig. Og da befolkningen på Sjælland i 1922 var vokset så meget, at en biskop ikke længere kunne overkomme at tilse det hele, så delte man det gamle Sjællands Stift – man skilte København fra, som vi siger her i Roskilde – og etablerede Roskilde Stift.

Velkommen her! Velkommen til en dag, hvor der vil blive sat fokus på ”religion som ressource og udfordring i det offentlige rum”. I titlen hører jeg en efterklang af en udtalelse fra en ledende dansk politiker, der for nogle år siden udtalte, at religion efter hans mening ikke skulle fylde for meget i det offentlige rum. Det er der blevet talt en del om siden.

Jeg hilser konferencen her velkommen, for efter min mening duer det ikke at henvise religion til privatsfæren. Religion, i hvert fald religioner som kristendom og islam, er offentlige, er budskaber, tydingen af tilværelsen og vores liv med hinanden og rituelle udtryk, som lever ved at blive delt. Hvis man prøver at lukke religioner ude fra det offentlige rum, hvis religioner bliver lukket inde i små lukkede grupper, så kan

de blive sprængfarlige, så kan de udvikle sig til fanatisme og ekstremisme. Ude i det offentlige rum kan religion blive udsat for modsigelse og kritik, som kan give anledning til eftertanke og nyfortolkning, og det er en fordel for både religioner og samfund. Endelig har religioner som kristendom og islam noget vigtigt at bidrage med i den offentlige debat, i vores demokratiske samtaler om samfundets udvikling. Ligesom f.eks. videnskab, økonomi og kunst hver fra deres vinkel, hver med deres sprog kan bidrage til oplysning af tilværelsen og de fælles udfordringer, vi står overfor som samfund, sådan kan religiøse traditioner med deres indsigter og deres sprog være vigtige ressourcer i samfundsdebatten.

Alt det glæder vi os til at høre mere om i dagens løb. Velkommen!

Ved Ahmet Onay, formand for Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse

Bismillahirrahmanirrahim,
In the name of Allah, Most Gracious, Most Merciful.

Dear distinguished guests, ladies and gentlemen, welcome!

May I start by asking: Why we are here? I am a Muslim, I have my own distinctive religious practices. You are a Christian and you have your own distinctive religious practices. He is a Jew, she is a Hindu; and they have their own distinctive religious practices. As a Muslim there are practices such as circumcision, halal slaughter, no eating pork and wearing a head scarf, etc. These are my distinctive religious practices and I am trying to preserve them and I am expecting a respect to them. I am fully aware that he, she and you also have similar feelings and attitudes for your distinctive religious practices as a Christian, Jew or a Hindu etc.

Because, these distinctive religious practices are not a recently emerged issues, or not a matter of a limited local practices, or not an issue of a detailed comforts. They are Muslims' main traditions for many centuries from the beginning. Muslims are known with these practices. Surely, Christians, Jews, Hindus etc. have their own distinctive religious practices too. For some reasons, sometimes or somewhere, they are under a threat of ban or suppression. No matter, which reasons are introduced or which means are used and whoever takes a decision of ban or suppress to these distinctive religious practices to any religions, findings of sociology of religion show that these attempts finalise a big failure with big pains and tears. For example, enforcement of call for prayer (*ezan*) in Turkish. So, we have to improve our understanding to respect and preserve "others" distinctive religious practices. I think this is one of the important reasons, why we are here.

I also would like to repeat here the importance of the worship places. I would like to cite from the President of Religious Affairs of Turkey, Mehmet Görmez. While he was delivering a speech to more than a thousand of Turkish background Muslims in Brøndby Hallen in 2012, he said that;

"In Europe or in the West, in order to express an anger, when a racist or an extremist throw a head of pig in front of a mosque, how Muslims worry about this, Muslim belief requires the similar feel of worry if any Muslim in anywhere of the world, harm a brick of a church.

There are some who want to nurture a culture of clash. There are some who try to establish a language based on clash. There are some who sow seeds of hatred. We insist on using Islam's peaceful language against the language of clash. Against the culture of clash, we shall promote the culture of peace in Islam and in all

divine religions. We shall never respond with hate to hate. Insistingly, we stick on love, love and love against the hate.”

I have been living here for nearly four years. Unlike some part of continental Europe, I am happy to admit that I cannot count such incidences no more than fingers of a hand. We remember the sensitive approach of the Mayor of Aarhus with people of Aarhus towards the European Defence League’s demonstration, two years ago.

In relation to this conference, I would like to finalise my words a verse from the Koran: Those who have been expelled from their homes without unjustly only because they said: Our Lord is Allah – For had it not been for Allah's repelling some men by means of others, cloisters and churches and oratories and mosques, in which Allah's name is much remembered; and surely Allah will help him who helps His cause; most surely Allah is Strong, Mighty. (Quran, 22/40)

Peace be upon you. Selam Alaikum.

Velkomst og introduktion til konferencen v. formandskabet for KMS

Det er en stor ære, nu at kunne byde velkommen til Kristent-Muslimsk Samtaleforums konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2014. Vi er glade for, at Roskildes Biskop Peter Fischer Møller vil være vært i år og Roskilde Domsogn lægge lokaler til arrangementet. I år er det niende gang, lederkonferencen holdes. Vi håber, at den igen i år vil medvirke til at skabe større åbenhed, forståelse og samarbejde mellem kristne og muslimer i Danmark.

Kristent-Muslimsk Samtaleforums formål er at fremme den fælles religionssamtale, og værne om og bidrage til udviklingen af et demokratisk og inkluderende samfund.

Forummets aktiviteter arrangeres af en styregruppe, der blev valgt på sidste års konference, og som i år består af følgende personer:

Formand: **Abdurrazak Sarikaya** (Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse)

Næstformand: **Michael Krogstrup Nissen** (Folkekirke og Religionsmøde)

Cömert Küçükakin (Dialog Forum)

Nik Bredholt (Danske Kirkers Råd/Den katolske Kirke i Danmark)

Jørgen Degn Bjerrum (Folkekirke og Religionsmøde)

Dorte Hedegaard (Folkekirke og Religionsmøde)

Sami Küçükakin (Muslimernes Fællesråd)

Henrik Abdulhamid Sørensen (Dansk Muslimsk Union)

Zainab Ali Zada (Imam Ali Islamisk Center)

Jørgen Thaarup (Danske Kirkers Råd)

Temaet for dette års lederkonference i Kristent-Muslimsk Samtaleforum er "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum". I medierne fremstilles religion ofte som noget problematisk, men her vil vi som muslimer og kristne drøfte religion som både en udfordring og en ressource for det danske samfund. Vi håber, at vi må få en god drøftelse, der vil gøre os alle sammen klogere på religionens rolle i samfundet.

Velkommen til jer alle!

Læsning/recitation af Biblen og Koranen

Efter velkomsten blev der læst/reciteret fra hhv. Biblen og Koranen.

Læsning fra Biblen, "Den nye aftale", Paulus' første brev til thessalonikerne kap. 5, vers 1-28

Ved Susan Rasmussen, stiftsrådsmedlem, Lolland-Falsters Stift

Som en tyv om natten

Kære brødre, jeg behøver ikke at skrive, hvornår det vil ske, for I er fuldstændig klar over, at den dag kommer lige så uventet som en tyv om natten. De der siger, at der er fred og ingen fare, vil pludselig blive ramt af undergang – ligesom vernerne uden varsel rammer den kvinde, der skal føde – og de kan ikke slippe væk. Men I lever ikke i mørke, kære brødre, og derfor vil dagen ikke komme bag på jer. I hører alle sammen hjemme i lyset og dagen, vi tilhører hverken natten eller mørket. Derfor skal vi heller ikke sove ligesom de andre, men holde os vågne og være ædru og klare i hovedet. De, der sover, sover om natten, og de, der drikker sig fulde, gør det om natten. Men vi tilhører dagen og skal holde os ædru. Lad os tage en rustning på af tro og kærlighed og lad os bruge håbet om frelse som hjelm. Det er ikke Guds mening, at vi skal rammes af hans vrede; vi bliver frelst gennem Jesus Kristus. Han døde for os, så vi kan leve sammen med ham, og det gælder, uanset om vi er døde eller i live, når han kommer. Derfor skal I hver især støtte og hjælpe hinanden, ligesom I allerede gør.

Kære brødre, husk at sætte pris på jeres ledere, der arbejder hårdt og fortæller jer, hvordan I skal leve. På grund af det arbejde, de gør, skal I vise dem respekt og kærlighed. Husk også at holde fred med hinanden. Vi opfordrer jer til at sætte dem på plads, der ikke lever ordentligt, og opmuntre dem, der mangler mod. I skal også tage jer af de svage og have tålmodighed over for alle. Sørg for, at ingen gengælder ondt med ondt. Tværtimod skal I altid behandle hinanden og alle andre godt.

I skal altid være glade og blive ved med at bede. I skal være taknemmelige, uanset hvad der sker. Det er sådan, Gud vil have, at det skal være med jer, der er kristne. Lad ikke Helligåndens gaver forsvinde fra jer og vis ikke foragt for profetierne. Undersøg alting og hold jer så til det, der er godt, og lad alt det onde ligge, uanset hvordan det viser sig.

Vi beder til, at fredens Gud helt og holdent vil tage jer til sig og sørge for, at der ikke er noget at udsætte på jer, når Jesus Kristus kommer tilbage, hverken hvad angår jeres ånd, sjæl eller krop. Gud vil gøre det, for han har udvalgt jer og er trofast.

Kære brødre, I skal også bede for os. Hils alle i menigheden med et kys.

Sørg for, at mit brev bliver læst op for alle i menigheden. Det beder jeg jer om med den autoritet, Kristus har givet mig.

Gid Jesus Kristus, vor Herre, vil sørge godt for jer alle.

Recitation af Koranen, Sura 3, Al-Imran, vers 51-66

Ved imam Sayed Yahia Hossaini

I Allahs navn, Den Nådigste, Den Barmhjertigste

"Sandelig, Allah er min Herre og jeres Herre. I skal tjene Ham alene. Det er den rette vej."

Og da Isa mærkede deres vantro, sagde han: "Hvem er mine hjælpere på Allahs vej?" Disciplene sagde: "Vi er Allahs hjælpere! Vi tror på Allah. Vær du vidne på, at vi underkaster os Allahs vilje."

"Vor Herre! Vi tror på det, Du har åbenbaret, og vi følger sendebuddet, så skriv os op blandt dem, som bærer vidnesbyrdet."

Og de lagde listige planer, og Allah lagde en plan (for at redde Isa). Allah er Den bedste Planlægger.

(Og husk) da Allah sagde: "O Isa, det er Mig, der skal afslutte dit liv (og ikke dem); Jeg vil løfte dig op til Mig, Jeg vil rense dig for de vantro og ophøje dem, der følger dig, over dem, der er vantro, til Dommens Dag. Da skal I alle vende tilbage til Mig, og Jeg skal dømme mellem jer i alt det, som I var uenige om. Hvad de vantro angår: Jeg skal straffe dem med en smertefuld straf i denne verden og den hinsidige. De har ingen hjælpere (som kan redde dem fra denne straf)."

Hvad angår dem, der tror, og udfører gode gerninger: Han (i.e. Allah) vil give dem deres belønning til fulde. Allah holder ikke af de uretfærdige.

Dette, Vi reciterer for dig, er fra åbenbaringerne, den vise påmindelse (i.e. Koranen).

Sandelig, Isas situation er (over for Allah) det samme som Adams. (Allah) skabte ham (i.e. Adam) af jord.

Derefter sagde Han (blot): "Bliv!", og han blev til.

Sandheden er fra Herren, så vær ikke af dem, som tvivler.

Hvis nogen vil strides med dig, efter at (denne) viden er kommet til dig, så sig: "Kom, lad os kalde på vore sønner og jeres sønner, vore kvinder og jeres kvinder, os selv og jer, lad os så (sammen) påkalde Allah og nedkalde Allahs forbandelse over løgnerne."

Visselig, dette er den sande beretning (som er blevet dig meddelt om Isa). Der er ingen anden gud end Allah.

Sandelig, Allah er Den Almægtige, Den Alvise.

Hvis de vender sig bort (fra troen og sandheden), sandelig, så har Allah fuld kundskab om dem, som stifter ufred.

Sig: "O Bogens folk! Kom til et ord, som er fælles (og retfærdigt) for os og jer: Vi skal ikke tilbede andre end Allah. Vi sætter ingen ligemænd ved siden af Allah, ej heller skal nogen af os tage andre mennesker som vore herrer i stedet for Allah." Hvis de (på trods af dette) igen vender sig bort, så sig: "Vær vidne til, at vi er muslimer."

O Bogens folk! Hvorfor strides I om Ibrahim, når At-Taurat og Al-Injeel blev sendt ned efter hans tid (og ikke før)? Forstår I da ikke?

Sådan er I, at I strides om noget, som I har viden om, (men) hvorfor diskuterer I ting, hvorom I ingen viden har? Allah ved (alt), men I ved ikke.

Ibrahim var hverken jøde eller kristen. Men han var gudhengiven (*hanif*), underkastede sig Hans vilje. Han var ikke en af afgudsdyrkerne.

Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum

Indledning ved Mogens S. Mogensen, sekretær for Kristent-Muslimsk Samtaleforum (KMS)

Når KMS-styregruppen har valgt "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum" som tema for denne konference, hænger det naturligvis sammen med, at debatten om religion – især islam, men også kristendom og andre religioner – fylder meget i medierne og i den politiske verden. Tænk blot på debatten om omskæring, tørklæder, bederum på sygehusene, religiøs slagting osv. Fokus er ofte på religion som noget problematisk, og glemt er ofte de samfundsstyrkende aspekter af religion. Her vil vi gerne lægge op til en bred drøftelse af religion både som en ressource og en udfordring i det offentlige rum, og hvilken plads og rolle religion – både kristendom og islam, men også andre religioner – skal have i et moderne dansk samfund anno 2014.

Oplæg: "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum"

Ved Niels Kærgaard, professor ved Fødevareøkonomisk Institut på Københavns Universitet samt en af redaktørerne af bogen "Fremtidens danske religionsmodel", referat ved udgiver

Niels Kærgaard startede sit oplæg med et citat af Thomas Hobbes (1588-1679), engelsk filosof, om ursamfundet:

"In such conditions, there is no place for industry, because the fruit there of is uncertain, and consequently no culture of the earth, no navigation, nor use of the commodities that may be imported by sea, no commodious building, no instruments of moving and removing such things as require much force, no knowledge of the face of the earth, no account of time, no arts, no letters, no society, and which is worst of all, continual fear, and danger of violent death, and the life of man, solitary, poor nasty, brutish and short."

(Hobbes, 1651, XIII, 9)

Soft law

Skal vi have et moderne samfund, skal der regulering til: Vi må have samfund med ret og regler. Vi kan have en hersker (monarken), som har voldsmonopol, og lovgivning, som er statens voldsmonopol. Vi har markeder og økonomiske incitamenter, men også sædvaner, moral og etik (*soft law*). Her spiller religionen en rolle.

Moral og etik er ofte mere effektivt end lovgivning og incitamenter. Det er en indviklet diskussion om, hvorvidt religion og etik hører sammen. Der er jo alle steder regler om at tage sig af sin næste. Der findes kristne som siger, at man ikke kan have etik uden religion. Men der er jo alle steder regler – fx at man skal tage sig af sin næste. Disse regler vil være centrale for, hvordan samfundet fungerer. I Jyske Lov står der:

"Ville enhver nøjes med sit eget og lade andre nyde samme ret, da behøvede man ingen lov."

(Jyske Lov, 1241)

For samfundsvidenskaberne er det svært at måle, hvad *soft law* betyder. Vi taler om "socialkapital", som spiller en rolle for, om et samfund fungerer godt. I forskellige lande har man mange resurser, men alligevel går det skidt. Eksempelvis var det overraskende, hvor langsomt det gik med genopbygningen af samfundet i de østeuropæiske lande efter Sovjetunionens fald. I Tyskland, derimod, havde man gammel lov, så her gik det stærkt. Socialkapital er seje strukturer, som stadig er undervejs i Østeuropa.

Der laves brede, internationale empiriske undersøgelser om religioners indflydelse på samfundet. De mindst forsigtige, af ikke-religiøse økonomer, siger noget om, hvad folk tror på: livet efter døden, dom, paradys, om de går i kirke, og om hvordan det påvirker økonomien? Der er mange aspekter og blandede resultater. Tro på Himmelfærd og Helvede er disciplinerende (tro på helvede er mere disciplinerende end tro på himlen!), men de troende spilder til gengæld en del tid på religiøse aktiviteter, som kunne være brugt på arbejde, og det opvejer måske værdien af det disciplinerende, når det kommer til produktivitet.

Religiøs konflikt

Menneskelig tillid og netværk er et centralt produktionsaspekt, når man ser på religioners rolle i samfundet. Men spørgsmålet er, om religion kun styrker netværk og tillid imellem religionsfællerne og dermed skaber konflikter, eller om det er tillid til medmennesker i almindelighed. Svaret er ikke klart. Eksempelvis er der i Irak og Nordirland ødelæggende religiøse konflikter, og det behøver ikke altid være store konflikter som disse for at være ødelæggende. Som eksempel kan også nævnes, at der engang har været områder, hvor der både var et Grundtvigiansk mejeri og et søndagsslukket Indre Missionsk mejeri. Det er de byer, hvor alle mejerierne nu er lukkede.

Nogle konflikter er uundgåelige, andre konflikter bør vi prøve at komme udenom. For eksempel studenterhuenes malteserkors er i dag blevet et religiøst symbol, som nu markerer religiøse forskelle. Tidligere blev korset ikke set som et religiøst symbol.

Religion har også en virkning for den enkelte, for hvem den kan give støtte, trøst, frisættelse og vejledning for rådvilde. Men der er også beskrivelser om fordømmelse og sjælekval, som skaber ulykkelige mennesker, hvor det ikke var nødvendigt. Man har begge sider i påvirkningen af den menneskelige lykke.

Folkekirkens rolle

Nu har vi fået en bevilling til et forskningsprojekt på seks mio. kr. henover tre år til at analysere de fænomener, man ikke kan få for penge. Hvad producerer kulturinstitutioner for samfundet og den enkelte, som ikke uden videre kan omsættes til penge? Med den underliggende diskussion: Kan lykke, tillid, kærlighed købes for penge? Jeg kigger på folkekirken, for den kender jeg bedst, og det er vigtigt at være konkret i disse undersøgelser, men man kan lave tilsvarende analyser for andre trossamfund og andre lande.

Her kunne man igen tage fat i arbejdsmoralen. En økonom kan ikke ønske sig noget bedre end ordlyden af Grundtvigs salme:

*Gå da frit
enhver til sit
og stole på Guds nåde!
Da får vi lyst og lykke til
at gøre gavn, som Gud det vil,
på allerbedste måde.
(Den Danske Salmebog, nr. 752)*

En rapport om styrkepositioner for Norden i den internationale konkurrence lister netop Luthersk arbejdsmoral som en af styrkepositionerne.

Som dominerende trossamfund spiller folkekirken en rolle for både individ og samfund. Den er med ved højtideligheder, og disse ceremonier kan være religiøse men har også andre funktioner. For eksempel har overgangsritualer som barnedåb, konfirmation, bryllup og begravelser haft ceremonier, som var religiøse, men hvor den enkelte også havde brug for et ritual. Folkekirken er også rammen ved fejringen af officielle mærkedage, fx Folketingets åbning, hvor ceremonien har betydning for samfundet.

Folkekirken har desuden en rolle i Udkantsdanmark. Landsbyerne og mindre byer havde tidligere skole, købmand, mejeri og evt. rådhus. I dag er det eneste tilbage af officielle institutioner kirken, og den eneste akademiker er præsten. Mange lande har regionale støtteordninger til udkantsområder for at sikre, at der foregår noget over hele landet. I Danmark er folkekirkens kirker og præster et vigtigt led heri. Europæisk landbrugspolitik giver bjergstøtte for at fastholde landbrug i yderområder – men måske betyder folkekirken mere end landbruget.

Velfærdsstaten

Velfærdsstatens historie er socialdemokratisk, siger vi, men velfærdsstaten kom før socialdemokratiske tiltag som alderdomsunderstøttelsen i 1891, sygekasseloven i 1892 og arbejdsløshedsforsikring i 1907.

Folkekirken havde dels en direkte indsats i form af socialt arbejde, hospitals- og felprester, og samtidig en indirekte påvirkning af lovgivningen. Dens ophavsmænd var i høj grad kristelige pionerer som biskop H. L. Martensen, der udgav pjecen "socialisme og kristendom" i 1874. I dag ville vi kalde det en politisk pjece, men sådan betragter Martensen den ikke. Han betragter selv det, han siger om konkurrence og de fattige, som kristen etik. Hans udtalelser er ekstremt klare, og han udtaler sig på et tidspunkt, hvor socialismen er forbudt i Danmark, og Pio sidder i fængsel efter tumulter på Fælleden. I pjecen skriver Martensen følgende, som spiller en rolle for velfærdsstatens start:

"Det lader sig ikke negte, at den frie Concurrence har bidraget til at udvikle mange Kræfter og bragt mange mennesker i Velstand; og heller ikke lader det sig negte, at Capitalen har en stor Betydning for Samfundet, for omfattende Foretagender og et universelt oekonomisk Samqvem, en Verdensoekonomie i Modsætning til en blot Nationaloekonomie; men ligesaa lidet lader det sig negte, at den frie Concurrence har gjort langt flere ulykkelige og elendige, at Tusinder og atter Tusinder maae kæmpe en Fortvivlelsens Kamp for det daglige Brød, i hvilken de til sidst ganske bukke under for den Stærkere."

(Martensen, 1878, side 172-73)

Men biskop Martensen var ikke den eneste fra folkekirken som forsøgte at påvirke velfærdsstaten. Biskop Monrad spiller også en rolle ved velfærdsstatens start. Han udformer grundloven, og han skriver "Liberalismens genmæle" imod Martensen. Også medstifter af Kirkefondet professor Harald Westergaard udtaler sig om forholdet mellem kristendom og velfærdspolitik:

"Den Kristne, der engang har erkendt den Uret, som Samfundet begaar mod en enkelt Klasse, bør søge at vække Samvittigheden, og de forurettede bør altid kunne henvende sig med Tryghed til de Kristne. (...) at man først og fremmest iblandt de Kristne kan gøre sig Haab om at finde folk, der ville arbejde energisk for socialpolitiske Reformer, netop fordi de er besjælede af en levende Bevidsthed for de lidende i Samfundet. Min Mening er altsaa at man ikke skal gaa ud paa at organisere et socialpolitisk kristeligt Parti, thi Politik og Kristendom ere Antipoder, men naar en Mand træder frem med et af Kjærlighed til de smaa i Samfundet dikteret Program vil han fortrinsvis finde Støtte for det blandt de Kristne."

(Westergaard, 1888)

Desuden skulle minister K. K. Steincke, som regnes for ophavsmanden til socialreformen fra 1933, have sagt: "uden kristendom, ingen socialisme" og "jeg har altid mit fadervor med".

Kulturarven

Folkekirken varetager en betydelig del af den danske kulturarv. Det, vi har fra før år 1400, er stort set kun kirker. Kirkekoncerter er i høj grad led i den musikalske tradition i Danmark, og selv de mest hedenske danskere går til rekviem til jul.

Religion i det offentlige rum

Der er dem, der vil have religion ud af det offentlige rum, men det vil på baggrund af ovenstående kræve radikale samfundsændringer. Religionen er flettet sammen med samfundet, for den evangelisk-lutherske kirke er tæt forbundet med den danske stat, og ægteskabet mellem kirke og stat vil være svært at skille igen. Vi har et korsbanner som flag, et krucifiks på forsiden af vort pas, vore fridage er kristne helligdage, staten betaler en betydelig del af præste- og bispelønninger, kirkens overhoved er også statens osv. I Udkants-danmark har man ikke råd til at vedligeholde kirkebygninger, så staten synes, det er en god idé, at kirken vedligeholder dem. Man kan sammenligne det med diskussion mellem mig og min bror vedrørende et gammelt billede, som vores forældre havde hængende. Efter deres død mente vi begge, at billedet var vigtigt at bevare i familien, men at det hængt bedst hos den anden.

*"Både folkestemningen
og internationale
konventioner er ikke
længere tilfredse med
religionsfrihed."*

Både stat og folkekirke har haft glæde af hinanden: Folkekirken har fået officiel status med dronningen som overhoved og staten til at opkræve medlemskontingent. Staten har fået varetaget kulturarven, personregistreringen og begravelsesvæsenet samt haft en ramme for nationale højtideligheder. Nationen har fået sammenhængskraft og moral, og alle har i og for sig været glade. Selv ateister som Stauning var glade for det, for som han sagde: "Hvis vi får vrøvl med de hellige, er fanden løs".

Hvorfor så ikke fortsætte? Det bør man nok også, men det kræver en række erkendelser, navnlig hos politikerne. Både folkestemningen og internationale konventioner er ikke længere tilfredse med religionsfrihed. Der kræves i højere og højere grad religionslighed. Vi har reelt ikke religionslighed i Danmark, fx kan medlemmer af anerkendte trossamfund

trække medlemskab fra i skat, det kan folkekirkemedlemmer ikke.

Man må altså vælge enten en sekulær stat, som den franske, hvor religion er holdes ude af det offentlige rum, eller en religiøs tolerant stat, som kræver mere lige accept af alle religioner, fx symboler i det offentlige rum og helligdage. Man kan ikke have en masse kristne symboler og så jage fx muslimske tørklæder, jødisk omskæring, osv.

Tåler ikke hurtige reformer

Det kan ikke nytte, at politikerne kritiserer kirkelige ledere, hvis de udtaler sig kritisk om værdipolitiske spørgsmål. Religiøse ledere har altid haft tendens til at pege på flere sociale tiltag, mens økonomer gør det modsatte. I 1878 kunne biskopperne Martensen og Monrad diskutere markedsøkonomi og socialisme uden politisk indblanding. Det er nødvendigt med dette modspil.

Der er kommet en uheldig tendens til, at politikere er mere uvildige til at høre andre synspunkter end deres egne. Jeg forsvarede 24-årsreglen, da den kom, men jeg havde det godt med, at kirkelige ledere sagde, at vi var gået for langt. Jeg bliver mere klog af folk, jeg er uenig med. Her betyder kirkelige ledere religiøse ledere i almindelighed.

Religion i det offentlige rum er ekstremt sprængfarligt, og den offentlige debat vedrørende etnicitet og religion får alle forskellene til at træde frem. Vi kan ikke få det religiøse ud af det offentlige rum, men vi skal derimod være forsigtige med, hvor højlydt vi diskuterer det, fordi det er følsomt. De lande, der fungerer godt med mangfoldighed, siger, at man skal være forsigtig med at diskutere religion, for det bliver let til konflikter pga. holdninger og følelser.

Den danske religionsmodel er velfungerende, men den kræver afpudsninger. Den tåler ikke hurtige reformer, som yngre politikere gerne vil lave for at være synlige, fx at biskopper skal åremålsansættes, eller som er villige til at bryde med armlængdeprincippet, hvis der er stemmer i det. Mere ligestilling mellem religioner er vejen frem.

Panelets respons

Ved Karsten Lauritzen, medlem af Folketinget, Venstre, referat ved udgiver

Jeg har siddet i Folketinget i syv år – og er en af de yngre politikere, som der blev hentydet til. Jeg er selv kirkelig men vil i dag forsøge at repræsentere alle politikere.

Tidligere tiders politiske kultur havde en vis deling og kan karakteriseres med et citat af Poul Hartling: "Det er ikke politikernes opgave at love lykken." (Hvem det så er, er uafklaret – men det kunne fx være religionerne). Den arbejdsdeling er blevet mere udvasket. Det er en af grundene til, som nogen vil sige, at religiøse forkyndere invaderer det politiske rum. Og andre ser tendensen modsat: at politikere invaderer det religiøse rum.

Der er mindre respekt og forståelse for religion blandt politikere end tidligere. For mange kolleger betyder troen ikke så meget. Mange er agnostikere eller ateister. Man har ikke respekten for den nævnte arbejdsdeling. Det er et stort problem, og en del af ansvaret for denne udvikling må lægges på folkekirken. Der er mange af mine jævnaldrende medlemmer af folkekirken, som betragter sig som kulturkristne og anerkender kirkens historiske værdi, men ikke ser, at den har en værdi i dag, og det er der ikke nogen, der har gjort noget ved. Der er på den anden side præster og imamer, der har blandet sig i den offentlige debat, og det er fint – men man bør ikke gøre det i egenskab af at være præst eller imam men som den person, man er (ligesom lærere heller ikke skal indoktrinere elever). Hvis man vil have skræmmeeksemplet på dette, kan man bare tage til Sverige.

"Der er sket en udvikling, hvor mange folkevalgte ikke længere er troende."

Hvis jeg skulle vælge mellem Niels Kærsgaards to modeller, ville jeg helst beholde den nuværende model, selvom jeg godt kan se, at den nuværende model er udfordret. Jeg tror på, at det nytter med dialog og samtale. Hvorfor mener vi det, vi mener? Hvorfor tror vi det, vi tror? Ikke at vi derved når til enighed – men til forståelse. Der er ikke meget dialog mellem politikere og religiøse samfund. Når folkettingen åbner, går vi til gudstjeneste, og det er en smuk tradition – men ellers er der ikke meget diskussion om disse ting. Derfor er det godt, at vi har Kristent-Muslimsk Samtaleforum, og derfor prioriterede jeg også selv at komme i dag.

Jeg vil opsummere det således: Der er sket en udvikling, hvor mange folkevalgte ikke længere er troende, ligesom der generelt er en antireligiøs strømning i samfundet. Derfor udfordrer man det religiøse i det offentlige rum, men der bør være grænser for, hvad politikere skal blande sig i.

Jeg vil gerne slutte af med at nævne forlængelsen af det citat fra Jyske Lov, som vi hørte i Niels Kærsgaards oplæg:

"Med lov skal land bygges, men ville enhver nøjes med sit eget og lade andre nyde samme ret, da behøvede man ikke nogen lov. Men ingen lov er jævngod at følge som sandheden, men hvor man er i tvivl om, hvad der er sandhed, der skal loven vise sandheden."

(Jyske Lov, 1241)

Det vil sige, at vi alle skal respektere loven.

Ved Erik Bjerager, chefredaktør, Kristeligt Dagblad, referat ved udgiver

Hvis jeg skal tilføje noget til det sagte, er det, at man godt ud fra medlemstal kan argumentere for, at kristendommen står stærkt i Danmark. Men man kan også argumentere for, at kristendommen står svagt i Danmark. Det er vigtigt at nævne over for vores muslimske landsmænd, for det er også en udfordring for jer. Vi er et af verdens mest sekulariserede lande. Mange mener ikke, at religionen skal spille nogen stor rolle. På den anden side kan man ikke forstå samfundet, hvis ikke man forstår kristendommen. Kristendommen har været kultiverende for vores samfund og for danskernes holdning. Den har givet et moralsk kompas, ligesom islam også giver det, og det er et vigtigt bidrag.

For nogle år siden skrev jeg bogen "Gud bevare Danmark", fordi sekulariseringen er ved at vokse sig stærk og blive til sekularisme. I den her sammenhæng er det vigtigt at sige, at i takt med muslimsk indvandring har mange fået den opfattelse – nok fordi de ved for lidt eller ikke er troende – at religion er et problem. Man tænker: Vi må hellere neutralisere religion, så kan vi leve i fred. Jeg tror, det er en helt forkert teori og vej at gå. Som den franske model, hvor religion er renset ud. Den findes ikke i skolen og ikke i sammenhæng med staten. Min besked til Karsten Lauritzen er: Sekulariseringen giver sig udslag i tiltag, der indskrænker religionsfriheden – også for muslimer. Samtidig er min besked til mine muslimske landsmænd: I skal kæmpe for kristendommens stilling i Danmark, for dermed vil den

"I skal kæmpe for kristendommens stilling i Danmark, for dermed vil den muslimske frihed være bedre stillet."

muslimske frihed være bedre stillet, og kæmpe for, at det religiøse synspunkt kan fastholdes. Kristeligt Dagblad har forsvaret muslimer og jødernes ret til religiøs slagtning og omskæring, som er under stort pres. Det vil om få år blive forbudt, for forståelsen for at man skal respektere en religiøs minoritet er på tilbagetog.

Det er der mange eksempler på:

- Regionsråd, som står for landets hospitaler, er ved at planlægge nye supersygehuse. Her vil man ikke have kirkerum, som der ellers altid været på sygehusene – også med plads til muslimer. Man erstatter dem derimod med refleksionsrum, men det er der ingen, der har bedt om. Kristne vil gerne have andagtsrum, muslimer vil gerne have bederum.
- Børnehaver og skoler dropper julegudstjenesten af en misforstået respekt for minoriteten, fx enkelte muslimer i klassen. Det er misforstået tolerance.
- På musikfestivaler vil man ikke længere have kirken til stede.
- Nogle gymnasier og universiteter har forbudt kristne andagtsgrupper, fordi man frygter, at radikaliserede muslimske grupper også skal have plads.
- Der er en voksende modstand mod, at der sidder præster i Det Ethiske Råd. Det har der ellers altid siddet, men ikke nu.
- I Københavns Borgerrepræsentation ønsker Socialdemokraterne og De Radikale, at præster ikke skal sidde i de etiske komiteer i hospitaler.
- Mange ønsker adskillelse af stat og kirke.
- Danmarks Radio nedtoner de kristne og kirkelige programmer med argumentationen bag linjerne: Hvis vi skal bringe kristne programmer, skal vi også bringe muslimske programmer.
- Resultatet af skolereformen er, at konfirmandundervisningen er skubbet ud af skoleskemaet, og på den måde er folkeskolen ved at rense sig for kontakt til kirken.

Alt dette fører til en udvikling, som ikke er gavnlig for hverken kristne eller muslimer. Derfor vil jeg sige til muslimske medborgere: Bland jer i debatten. Skriv til aviserne, som der heldigvis er flere, der gør det. I skal ikke være tavse. I skal vise forståelse for det store perspektiv, ikke bare jeres egne rettigheder: Tag afstand for antisemitisme. Vis forståelse for den kristne tilstedeværelse i samfundet, for ellers vil den heller ikke være der for jer. Kritisér kristenforfølgelse ude i verden. Gør hvad I kan for at vise åbenhed og transparens i jeres moskeer mv. Det vil opbygge tillid, og den er ikke særlig udbredt i dag. Kun på den måde bliver islam og kristendom sikret en eksistensberettigelse i samfundet.

Jeg tror ikke på det sekulariserede samfund. Vi skal have en stat, som står ved sin kristne arv, så vi kan sikre en frihed, der er til gavn for alle. Det vil den sekulariserede stat ikke.

Oplæg: "Religionens rolle i det offentlige rum i et moderne samfund if. islam"

Ved Mansour Leghaei, ph.d. i islamisk teosofi og grundlægger af og direktør for Imam Hussain Islamic Centre i Earlwood ved Sydney, Australien, referat ved udgiver

We all belong to Adam's family, we are fellow brothers and sisters and it is a pleasure to be here.

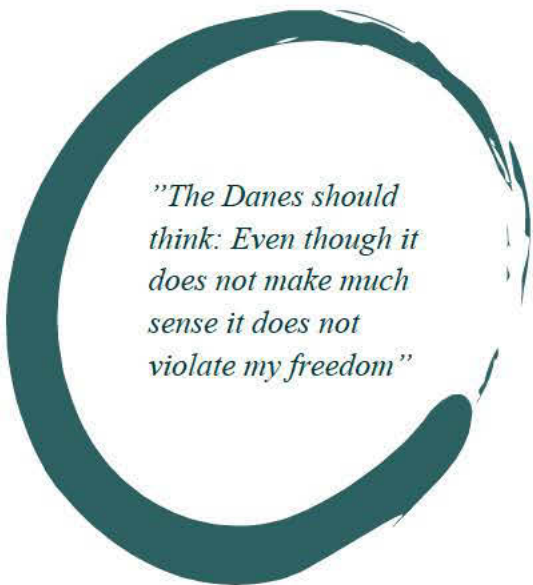
Let me remind you: Of all divine religion on Earth, Islam is the only non-Christian religion to believe in Jesus, the existence, the birth, the story. It also talks about Maria. Of course there are differences between Christianity and Islam but there are more than enough common ground to bring us together.

The peaceful coexistence has always been between Christians and Muslims was it not for the politicians. We all come from the same umbrella of religions. As Christians we see the upgrade of the Jewish law and as Muslims we see Islam as an upgrade of Christian law.

An example of the upgrading is Jesus saying do not do adultery with your eyes, not just in action. Mohammed confirms and upgrades this law to: do not approach adultery, avoid it where possible. They are not contradicting each other, they are complementing each other. Any contradiction is caused by men.

There is only one God and we are all brothers and sisters. Often man and wife fight because of the lack of conversation. The same is true for religious societies. In sociology we have three terms: 1) segregation, 2) assimilation, and in between 3) integration. Local Danes might speak for assimilation: You have to look like me. To me Denmark must have looked boring in the 1950s. There was for instance only one choice of cuisine while today you can find Turkish, Lebanese, and many more. We have different languages, different looks, food etc. Today we really discover the fact that God made us different so let us take advantage of it get to know one another!

We should talk about integration instead. I say to Muslims: You are Danish once you get your Danish papers and you should also be Danish in your heart. Accept that you're Danish. Act as you are Danish. You should not think yourself different than any other Dane.

"The Danes should think: Even though it does not make much sense it does not violate my freedom"

Especially the second generation has identity problems. They think: The others do not perceive me as Dane, but at the same time I do not have the accent of my father. They must accept that they are Danish and the Danish people need to receive and accept them as Muslims. For instance the Danes should see the way the Muslims dress as variety. A Muslim lady should not be dismissed from the way she dresses. I brought today my traditional dress in order not to be boring by wearing jacket and tie. Certain cultural and religious values we must respect. Another example is the way we greet: Christians shake hands. I do not shake hands with women because their hand belongs to their husband. I do not want to steal their husbands' hands. But this is not a problem. The way they want to greet does not make them less Danish. These are just two different ways of greeting. We can well understand each other's cultures and work together as Danes.

There is no conflict.

Yet another example is the issue of alcohol. Some Muslims think they must stay unemployed because of this. Alcohol is prohibited and they ask: Why is it that if I do not drink, I am not accepted. It should not be like this. The Danes should think: Even though it does not make much sense it does not violate my freedom. Differences should be accepted.

We can integrate socially and religion can contribute to society and pastoral care in the hospital is necessary as it has always been.

Debat

I den efterfølgende debat blev de to modeller for statens forhold til religion, som Niels Kærgaard fremlagde, diskuteret. Det blev påpeget, om ikke det er for langt at gå i tolerancens navn at indføre muslimske helligdage, og at muslimer ikke er kommet til Danmark for at ændre situationen i landet, men at de bare ønsker religionsfrihed, fx til at undgå svinekød i børnehaven, men ikke at julegudstjenester i skolerne afskaffes. Her svarede Karsten Lauritzen, at han helst ser, at de konkrete løsninger på tolerance opstår i deres kontekst, og at politikernes rolle er at begrænse, hvad der lovgives om. Han citerede tidligere minister Bertel Haarder: "I vor aftenbøn som politikere bør vi ikke blot bede om frelse fra totalitære ideologier, men også bede om frelse fra os selv."

Erik Bjerager tilføjede, at på de skoler hvor man taler med de muslimske forældre, bliver børnene ikke fritaget fra religionsundervisningen. Han mener, at minoriteten ikke skal ligestilles, men respekteres, og at dette misforstås, når vi helt lader være med at holde juleafslutning.

Det blev endvidere drøftet, hvad trossamfundene kan bidrage med til samfundet. Her blev der peget på, at religioner har et sprog og en tradition, som kan belyse tingene fra en anden vinkel, så alt ikke bliver målt på vækst og konkurrenceevne. Niels Kærgaard svarede, at sondring mellem religion og politik er svært og citerede tidligere statsminister J.B.S. Estrup: "Der findes ikke videnskabelige og religiøse argumenter. Der findes kun gode og dårlige argumenter." Han tilsluttede sig samtidig, at smalle økonomiske argumenter fylder for meget i debatten.

Hvorfor oversætte Biblen igen?

Ved Morten Thomsen Højsgaard, generalsekretær for Bibelselskabet, referat ved udgiver

Tag først med mig ind i kunsthistorien og genkald jer billeder af Moses med de 10 bud – med horn i panden! Hvorfor har Moses horn i panden? Var han fanden selv? Hornene skyldes en fejl i en tidlig latinsk oversættelse af Biblen, *Biblia Vulgata*, hvor man havde misforstået et ord: Det skulle have været stråler fra Moses' hoved – men ved fejlversættelsen fra hebraisk til latin blev stråler til horn. Pointen med denne øvelse er, at vi oversætter igen og igen for at gøre det så nøjagtigt som muligt.

Et andet svar er, at nyoversættelser ligger i kirkehistoriens dna. Allerede ved kristendommens begyndelse talte mange ikke hebraisk, så de første kristne brugte en græsk oversættelse, *Septuaginta*. Kristendommen er nærmest født med en oversættelse i hånden. Senere blev latin det nye *global language*, og ordet vulgær, det almindelige, lagde navn til den latinske oversættelse *Vulgata* i forståelsen: den oversættelse, som skulle gøre Biblen almindelig kendt. Senere i missionærtiden var der brug for at oversætte Biblen til lokale sprog. Det er stadig aktuelt i dag, hvor verdens mest brugte hjemmeside er *The Bible Gateway*, som rummer mange oversættelser og bibeludgaver.

Et tredje svar er, at der er efterspørgsel på bibler – også på nyoversættelser. Præster, religionspædagoger og lærere spørger: "Kan I give os noget, som børnene forstår?" Under mission ude i verden lyder etikken: Man giver kun Biblen, hvis folk spørger efter den. Man presser den ikke ned over et folk. Og folk i hele verden spørger.

Vi oversætter også Biblen på ny, fordi vi må. For når vi må, opstår der kreativitet og virketrang. I hovedstrømmen i kristendommen er der en pragmatisk tilgang til Biblen. Det er meningen af teksterne og ikke det enkelte ord, der er helligt. Grundtvig talte om Biblen som det døde ord og kirken som det levende ord – altså det, der lever videre, når mennesker mødes. Det understreger en pragmatisk holdning til Biblen, og med det i baghovedet er det lettere at oversætte Biblen, også selvom det indbefatter kritik.

Desuden holder bibeloversættelser bibellæsningen i live. Hvis man får en ny oversættelse, hvor der står "Noahs båd", så finder folk deres gamle bibel frem og læser, hvad der står om Noah, og ser derfor den knap så kendte slutning på fortællingen. Man ser altså traditionen i et nyt lys. Det rejser også spørgsmål om forståelse, fx er velsignelse i Det Gamle Testamente forstået konkret som mange børn, smuk kone, osv. Hvordan kan det oversættes?

Endnu en grund er, at bibeloversættelser giver magt til almindelige mennesker. Man kan læse og forstå fra fjerde klasse til Maren i kæret, og derfor behøver man ikke præstens udlæggelse af Biblen. Det passer godt ind i et demokratisk samfund, men det kan også være farligt, og derfor skal der være en debat om det. Hvem siger, at de nye oversættelser er bedre end de gamle? Spørgsmålet er så: Er det fordi, folket har magt, at Biblen bliver oversat – eller er det omvendt rækkefølge? Jeg mener både-og.

Så kan man spørge: Er der modstand mod nye oversættelse? Ja, det er der – ligesom der findes et Strindberg-politi, som

brokker sig, hver gang der er forandringer i hans værker. Nogle læser om kritikken i pressen, og ikke hvad der rent faktisk er skrevet i oversættelsen. Det gode råd er altid: lyt ikke til brokkehovederne, tænk selv og gå i dybden selv. Mennesker skal selv kunne læse og forholde sig til Biblen: gå ind i teksten og læse den.

Google gør, at skellet mellem det profane og det hellige udviskes – ligesom individualisme og medier også udvisker skellet. Hos Google fremstår Biblen som tekst på skærmen på lige fod med alt andet på nettet. Det er en fælles udfordring til kristne og muslimer fra det moderne, globale samfund.

Min søn på ni år kan se en film ti gange, og hver gang ser han noget nyt. Jeg kan få den samme oplevelse, når jeg hører juleevangeliet hvert år. Når man sådan læser Biblen igen, er det pludseligt noget nyt, der står klart. Et eksempel på en detalje, der dukkede op ved oversættelsesarbejdet: Da Abraham dør, er det Isak og Ismael, der sammen begravder ham. De var rejst hvert til sit, langt væk, men kom til begravelsen. Det er smukt.

Tænk på, at der i Danmark er debat, hver gang der kommer en ny bro. Mange hadede Storebæltsbroen, da den blev opført, og i dag kører de jævnlige over den. I 1992 kom en ny bibeloversættelse, som var voldsomt debatteret og kritiseret. Bibeloversættelser skal bare have lov at stå, ligesom broer, så bliver folk glade for dem.

Hvorfor oversætte Koranen til dansk?

Ved oversætter Abdullah Simsek, forsker i identitetspolitik og transnationale identitetsdannelser som postdoc v. Københavns Universitet, referat ved udgiver

Jeg har oversat Koranen til dansk i samarbejde med dr. Ahmet Onay, formand for Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse. Mit umiddelbare svar på overskriften er: Fordi det jo er Koranen. Den er vigtig og relevant. Men det er nok ikke tilfredsstillende svar, så jeg vil uddybe lidt.

En oversætter, som er driftig nok til at påtage sig opgaven, står over for det ældgamle spørgsmål, om koranoversættelse overhovedet er mulig. Det har gjort sig gældende siden det 18. århundrede, hvor islam blev udbredt til mange ikke-arabisktalende lande.

Da jeg blev spurgt til opgaven om at oversætte Koranen til dansk, som ikke er gjort af muslimer før nu, var jeg usikker, for det kan være *risky business*. Der har altid været skepsis og modvilje i det islamiske samfund. Hvad gør oversættelse ved Koranens beskaffenhed? For muslimer er den guddommelig og den nåde, Gud viste Muhammed. Der er en velsignende kraft i ordene, og derfor er koranrecitering en fast del af alle muslimske ritualer.

Muslimske jurister definerer normalt Koranen som dens meningsindhold og selve ordene. I den tråd er en dansk oversættelse et brud, for kun den arabiske tekst kan være Koranen. Koranen omtaler også selv sin arabiskhed:

"Den pålidelige Ånd bragte den ned til dit hjerte, for at du skulle blive en af advarerne, på et tydeligt arabisk sprog."

(Surah Al-Shu'ara', 193-195)

"Sandelig, Vi har åbenbaret den som Koranen på arabisk, således at I må forstå den."

(Surah Yusuf, 2)

Arabisk er centralt for Koranens mirakuløse karakter, og oversættelse udgør et teoretisk og praktisk problem. Er det ikke at påføre det guddommelige et menneskeligt slør? Hvordan skulle en oversættelse kunne bevæge sind og sjæle som den oprindelige tekst? Og hvad hvis meningen misforstås eller ikke kan gengives? Og

hvad hvis ordet ikke findes på dansk? Masser af ord i Koranen findes ikke på dansk. Alt dette var imod de muslimske jurister.

Det var en bekymring at nogle ville tilsidesætte den originale Koran, når de har en dansk oversættelse. I så fald ville man slet ikke få kontakten med det guddommelige. At gøre Koranen til allemands ejendom vil bane vej for uautoriserede tolkninger og bryde autoritetsstrukturer og kanoniske kontrolstrukturer. Oversættelserne får sit eget liv.

Da vi oversatte havde vi alle disse juridiske bekymringer i baghovedet og måtte spørge: Skal vi lammes eller gå videre? Vi valgte at oversætte på trods.

Når vi går tilbage i historien, kan vi se, at mundtlig og skriftlig oversættelse har spillet en vigtig rolle i udbredelsen af

"Muslimer vil gerne læse Koranen på det sprog, de behersker bedst. For mange unge er det dansk."

Koranen. Hvordan kan man tale om, hvad det handler om, hvis man ikke har ordene til at tale om det? Altid florerende persiske og tyrkiske oversættelser – ofte noteret ved siden af eller under den arabiske tekst.

Vi kan se en sammenhæng mellem nutidens moderniseringsprocesser og behovet for oversættelser. Oversættelser skaber en ekspanderende masseuddannelse, de bemyndiger og mobiliserer en bredere befolkning, så de blander sig i samfundet. Ganske almindelige mennesker opnår kyndighed. De søger information, hvor de føler sig mest tryk. De danner mening på egen hånd eller sammen med andre og vil gerne pleje egen identitet. Muslimer vil gerne læse Koranen på det sprog, de behersker bedst. For mange unge er det dansk. Vi har forskellige uddannelsesmæssige og sociale forudsætninger, og læsning bør ikke være betinget af arabisk kundskaber.

Det kan siges kort med et digt af Muhammed Hamdi Yazir:

*Den, som ingen sandhedsglæde har, er trælbundet af fantasi
Den, som savner granskningens kunst, bliver imitationens fange
Den, som ikke kender Gud, klamrer sig til verden
Den, som ikke kender til verden, dagdrømmer kun
Den, som hengiver sig til drømme, fra sandhed vender han sig bort
Den, som ikke beskuer helten, dåner ved navnet blot
Den, som ikke ser skønheden, i spejlbilledet forgabt
Fremsynet er han ikke, ved vejs ende ser han sig fortabt
Den, som ikke respekterer loven, opnår indsigt ved dens dom
Den, som ikke anerkender bogen, på opgørets dag tænker sig om
Og den, som ikke forstår Koranen, i oversættelser vandrer han om*

(Yazir, Hak Dini Kuran Dili, 1935, s. 15)

Digtets forhistorie er, at Tyrkiet i 1924, ved statsdannelsen og kalifatets nedlæggelse, fik tre oversættelser – fordi man nu måtte. Muhammed Hamdi Yazir var en af dem, som på et tidspunkt blev sat på opgaven. Hans forgænger bad sin ven om at brænde oversættelsen, fordi han var bange for at originalen blev glemt og også bange for, at islam nu blev et nationalt foretagende. Muhammed Hamdi Yazir gik selv igennem kæmpe kvaler, som vi kan læse i digtet: "*Den, som ingen sandhedsglæde har, er trælbundet af fantasi*". Parlamentet endte med at sige, at det ikke går, at alle oversætter Koranen.

Religion i medierne: Kom ud af offerrollen!

Ved cand.polit. Zubair Butt Hussain, specialkonsulent i centraladministrationen, referat ved udgiver

Jeg vil gerne dvæle lidt ved titlen. Når vi tager udgangspunkt i, at folk er i offerrollen, har man allerede kategoriseret dem meget. Man har sagt, at dem, som deltager i debatten, ikke gengiver virkeligheden, men er dygtige til at spille en rolle, hvor den er krævet. Når man er i sådan en situation, er det sjældent den, der karakteriserer, der skal godtgøre karakteristikken, men den karakteriserede selv som skal godtgøre sin uskyld. Og hvis præmissen er lagt på forhånd, så er det op ad bakke. Men jeg vil sige med det samme: Vi *skal* deltage i debatten.

Det sker ofte, at journalister spørger repræsentanter for trossamfund: Findes der ikke mennesker, der gør dette og hint? Altså ønsker de underforstået at fremstille, at sådan er muslimer eller jøder. Det er normsættende, og der er mange eksempler på, at vi ses i offerrollen. For at undgå dette er man nødsaget til at gøre det klart, på hvilke præmisser man vil indgå i debatten.

Religion har ikke været mere integreret i den offentlige debat, end det har været siden tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussens udtalelser om, at religion skal ud af det offentlige rum. Politikerne har, uden at ville det, båret islam frem på en måde, muslimerne aldrig selv kunne have gjort! Det fokus på religion som mine forældres generation havde, ville ikke have holdt lige så godt fast, hvis ikke man havde haft den meget omtale i det offentlige rum. For mig selv rejste det mange spørgsmål, især i gymnasiet, som jeg så gik til lærde for at finde svar på.

Når religiøse mennesker kun reagerer, når de bliver spurgt, er det med til at underbygge præmissen om, at trossamfund er ofre. Det skal ikke altid være som reaktion, men også som aktiv deltagelse, hvor man selv aktivt tager debatten. Og her skal vi huske, at uanset om religion er det bedste udgangspunkt for en debat, så er religion kommet for at blive, så hvordan kan vi indgå i debatten som religiøse mennesker? Det er en udfordring. Hvis jeg var politiker og plæderede for, at der bør være rent drikkevand, men ikke har noget dybere kendskab til spørgsmålet andet end et religiøst argument, så ville jeg diskvalificere mig selv i debatten. Vi er nødsaget til at amputere det religiøse argument for at kunne agitere. Jeg beder altså folk om at have kløvede tunger. Afsættet skal være rensat for religion, og som troende menneske er det en udfordring. Selv har jeg ikke noget problem med ikke at kunne referere til hellige skrifter i debatten, men jeg vil ikke kunne afvise en reminiscens fra min religion i mit standpunkt. Et eksempel kunne være spørgsmålet om, hvorvidt jeg tager afstand fra sharia. Hvis jeg skulle bekende mig til en sharia, som de folkevalgte definerer, er det svært at genkende mig selv. Sharia er altså allerede defineret på en måde, jeg ikke kan genkende. Men hvis jeg selv definerer sharia, er jeg bedre stillet. Hvis man ikke sætter præmissen for, hvordan forskellige ting defineres, så havner man et sted, hvor man ikke kan genkende sig selv.

Man skal deltage i debatten. Man skal være mere offensiv, og selvom nogle udenforstående mener, at de kender til alt muligt angående trossamfund, så kan man godt afkræve, at når der bliver talt *om* nogen, skal der også tales *med* denne

"Når religiøse mennesker kun reagerer, når de bliver spurgt, er det med til at underbygge præmissen om, at trossamfund er ofre."

nogen. Vi må acceptere, at vi bliver stukket til. Det kan godt være, at noget bliver italesat som et afsæt i religion, men vi kan ikke genkende os i den måde, hvorpå det omtales. Hvis vi gerne vil give et religiøst bidrag, så gør vi det som religiøse mennesker, og vi er nødsaget til at tage teten og være med til at sætte præmisserne.

Ved cand.theol. Simon Kangas Larsen, tilrettelægger og vært på Radiogudstjenesterne, Danmarks Radio, referat ved udgiver

Jeg har samlet tre aktuelle eksempler på, hvor det er lykkedes trossamfund at komme ud af offerrollen i medierne:

1) For nyligt var der i Jyllands-Posten en historie om, at hver fjerde baby går til babysalmesang i kirken. Denne historie, som var et resultat fra en undersøgelse fra Aarhus Universitet, kunne rydde forsiden på Jyllands-Posten, og mange lokalaviser fulgte efter. Det var en anderledes fortælling, som ikke fortæller, at man lider som et offer, og hvilken fantastisk nyskabelse det er.

2) Det er heller ikke så længe siden, at man på TV2 Nyhederne kunne se et skærmbillede med et bibelcitater i forbindelse med en historie om, at Biblen er blevet nyoversat. Det er stort, når TV2 bringer bibelcitater. Også på Politikens satiriske bagside 'At Tænke Sig' kunne man læse om nyoversættelsen. Her søgte man efter nye ord for Gud og Jesus, og det er en hel anden måde at blive fremstillet på.

3) Biskop Marianne Christiansen tillod sig at skrive et indlæg i asylansøgerdebatten med overskriften "Vi tænker med to halvdele" bragt i Jyllandsposten. To dage efter var der store artikler i medierne med overskrifter som "Biskopperne mener noget om debatten". Det affødte mange efterfølgende debatindlæg.

Samtidig ser jeg også tre udfordringer for trossamfundene, hvis man skal ud af offerrollen:

1) Målgruppen. Når man skal ud af offerrollen, må man stille spørgsmålet: Hvad er målgruppen? Svaret er, at det primært er journalister, der skal forstå, hvad det er, vi har på hjerte og formå at formidle det. Jeg har et eksempel med et billede, som jeg har brugt som præst. Billedet forestiller to hænder, der rækker ud efter hinanden, og jeg havde tænkt, at det symboliserer næstekærlighed og fader-søn-relation. Men på et spørgsmål om hvad billedet associerer, svarede en tiårig dreng, at for ham var det Nokia, fordi det lignede startskærmbilledet på hans mobiltelefon.

Det vidner om vigtigheden af at forstå målgruppen. Hvis modtageren sidder og tænker på noget andet, så hænger det ikke sammen. Det svageste led i kommunikationen er den, vi skal kommunikere til. Her kikser religiøs kommunikation og kommunikation i det hele taget. Journalisten skriver det, han plejer at ville skrive, og vi ender i offerrollen. Det er os, der skal klæde journalisterne på til at tackle temaet. Der er ingen andre til det.

2) Afsenderen. På samme måde må man også spørge til afsenderen: Hvem taler på hvis vegne? Journalister kigger ofte mod biskopperne, men med hvilket afsæt svarer de egentligt? I forbindelse med biskoppernes deltagelse i asyldebatten udtalte Socialdemokratiets kirkeordfører, Karen J. Klint, sammen med sin glæde over, at kirkens ansatte blander sig i debatten:

"De taler på egne vegne og benytter deres ytringsfrihed. Jeg er ikke spor bekymret for, at folk ikke kan adskille dem og folkekirken. Det er højest journalister, som blander begreberne og tror, at en biskop kan

tegne hele folkekirken" (...) "Jeg kunne da godt ønske mig muslimske forkyndere, som påtog sig at tale om etiske værdier for fællesskabets skyld."

(Karen J. Klint til Jyllands-Posten, 18. okt. 2014)

Med babysalmesang var det forskere, der fortalte lokal kirkehistorie. Det samme med Bibelselskabets nye bibeloversættelse, hvor de sikkert har lagt en detaljeret pressestrategi. Vi skal spørge: Hvordan organiserer man sig, så man kan få det kommunikeret? Man skal have fundet ud af, hvem afsenderen er, og hvor de får deres mandat fra.

3) Budskabet. Der er mange flere nuancer, end at muslimer er nogen, der kaster med sten osv. Hvordan får man det ud? Et eksempel på et budskab kunne være 'tiden'. I dag ser vi alt som noget fremadskridende. Der har vi som religiøse mennesker et alternativ, fx kirkeårets hjul, hvor alt er tilbagevendende. De to måder at betragte tid på er modsatrettede. Vores liv er i bund grund en cirkulær cyklus, hvorimod fremskridt er lineært. Religiøse har også den cykliske måde at tænke tid. Min påstand er, at der i det skisma er et budskab, man som kirke kan give folk. Der er en anden måde at navigere på, som kan være svar på det, som mennesker savner for at finde ro i en stresset hverdag. Budskabet kunne også være, som ovenfor, at man med bibelvers kan argumentere ind i asylopolitik. Det er vigtigt at huske, at budskabet kan være mere end organisation og økonomi.

Knæk de tre udfordringer, og så er vi ude af offerrollen. Tænk strategisk, så kan det lykkes. Definér hvad der skal siges. Hvem er målgruppen? Find de rigtige medier at bruge. Find ud af hvem, der tager action. Det sker ikke af sig selv. Og sidste pind kunne være uddannelse af journalister.

Debat

I den efterfølgende debat blev der peget på, at journalister ofte er i en angrebsrolle over for trossamfund; at journalisten har en dagsorden eller en opgave fra overordnede, inden for hvilken de skal skrive deres artikel. Til dette svarede Simon Kangas Larsen, at man må stå på mål, hvis man gerne vil med i debatten, men hvis man kommer med konstruktive historier, kan man godt få journalister til at tænke med, og ofte er det autoriteters udtalelser, der lukker historien. Han tilføjede, at hvis vi vil have vores gode historier frem må vi også stå til rådighed, når journalisterne vil have deres historier ud.

Det blev fremhævet, at mediernes kritiske tilgang til trossamfundene også afføder en sund selvrefleksion. Fx om folkekirken økonomi, hvor journalister rammer hovedet lige på sømmet, og vi tvinges til at hoppe over i de andres tænkemåde.

Der blev ønsket, at medierne får andre nyhedskriterier, hvor der i højere grad gives plads til positive historier. Til dette svarede Zubair Butt Hussain og Simon Kangas Larsen, at man ikke udelukkende kan fylde medierne med gode historier, men at der er en udvikling i gang, eksempelvis projektet "Verdens Bedste Nyheder", og at den igangværende udvikling giver trossamfundene mulighed for at tænke med.

Det blev desuden nævnt, at trossamfund skal turde spille religiøse argumenter på banen men ikke som stop-argumenter, der bruges til at lukke en debat.

Zubair Butt Hussain og Simon Kangas Larsen blev desuden spurgt til, om deres respektive arbejdspladser kan favne deres tro. Hertil svarede Zubair Butt Hussain, at han ikke har oplevet en konflikt, og at han i de situationer, hvor han har haft særlige religiøse ønsker, fx helligdage, ikke har gjort sin ret gældende, men derimod spurgt om tilladelse. Simon Kangas Larsen tilføjede, at han gør en dyd ud af ikke at være præst i DR, men da mange ved, at han er præst, giver det anledning til samtaler, da mange kolleger ikke ved meget om kirken.

Det blev endvidere påpeget, at det er vigtigt at understrege, at vi er forskellige i synet på oversættelse af Biblen og Koranen. For kristne er det Ham som Biblen peger på, der er hellig, hvorimod det hos muslimer også er Koranen, der er hellig.

Orientering om undersøgelsesprocessen vedr. Samarbejdsråd for tros- og livssynssamfund i Danmark

Ved Kåre Schelde Christensen, generalsekretær for Folkekirke og Religionsmøde

Da vi mødtes for et år siden til KMS-konference, behandlede vi emnet: ”Skal vi arbejde for et Samarbejdsråd for tros- og livssynssamfund i Danmark?”. Her havde vi besøg af repræsentanter fra forskellige multilaterale samtalefora i hhv. Sverige og Norge. Og vi fik et indblik i, hvordan man i vore nabolande har grebet arbejdet an med at skabe fora, hvor repræsentanter fra forskellige tros- og livssyn kan mødes og samarbejde.

Siden sidste KMS-konference har vi i Folkekirke og Religionsmødes bestyrelse efter aftale med styregruppen for KMS samlet den bold op, og bl.a. på baggrund af konferencen har vi drøftet, hvordan vi kan komme videre – og særligt har vi drøftet, hvilken retning det er relevant at bevæge os i for en dansk kontekst. I den sammenhæng

har vi opsat to vigtige pejlemærker:

1) For det første er det et vigtigt udgangspunkt, at vi i Folkekirke og Religionsmøde ønsker at bevare og støtte op om Kristent-Muslimsk Samtaleforum. Det ønsker vi helt konkret at støtte op om ved også fortsat at stille sekretariat til rådighed for Kristent-Muslimsk Samtaleforum og særligt at have fokus på at facilitere arbejdet i KMS’ styregruppe.

2) For det andet har vi besluttet, at vi inden vi går i gang med at arbejde for et evt. Samarbejdsråd for tros- og livssynssamfund, så har vi faktisk brug for at blive klogere på; hvad skal vi med sådan et organ? Hvilke formål kunne man tænke sig?

Derfor har vi i bestyrelsen for Folkekirke og Religionsmøde i første gang besluttet at nedsætte en ”Tænk tank om etablering af et evt. råd/nævn vedr. tros- og livssyn i Danmark”.

Gennem Tænk tankens arbejde ønsker vi i første omgang at få belyst:

1. hvilke konkrete udfordringer omkring borgere med forskellige tros- og livssyn man står overfor i fx stat, region, kommune, virksomheder og civilsamfundet i Danmark, og hvordan et evt. råd vil kunne bidrage til at løse disse udfordringer
2. hvorvidt og hvordan et evt. ’råd/nævn vedr. tros- og livssyn’ kan bidrage positivt til at håndtere religion i et samfund, der i stigende grad præges af borgere med forskellige tros- og livssyn
3. indhente og reflektere over erfaringer med lignende fora i andre lande
4. at komme med anbefalinger til hvordan et evt. råd/nævn vedr. tros- og livssyn kan etableres og struktureres, samt anbefalinger til væsentlige parametre for sammensætningen af et sådant råd.

Som man måske kan høre, er det et vigtigt pejlemærke, at vi breder tænktanks-arbejdet langt ud på den brede samfundsbane – og ikke blot undersøger feltet blandt alle os, der i forvejen synes, at religion er en rigtig god og vigtig del af det danske samfund – eller kun tænker det som et dialogforum, der kun skal styrke vores interne relationer blandt trossamfundene. Det afspejler sig også i den sammensætning, vi forestiller os, at tænktanken skal have. Fremfor at tænktanken udelukkende skulle bestå af repræsentanter fra forskellige tros- og livssynssamfund, ser vi mere for os, at det også er fx kommunaldirektøren, sygehusdirektøren, repræsentanter fra velfærdssamfundets ’hverdagsinstitutioner’ som fx folkeskolen og boligforeninger osv. – det vil sige dem, der til dagligt står og skal håndtere disse nye udfordringer – at det er dem, der også skal

være med til at udvikle tænkning om, hvordan et evt. råd kan bidrage til at løse de udfordringer omkring religion i et samfund, hvor forskellige tros- og livssyn skal leve side om side.

Med andre ord er det på vores ønskeliste, at et evt. råd/nævn vedr. tros- og livssyn ikke lukker alle os religiøse ind i vores egen boble, hvor vi har fælles dagsordner, men at et evt. råd skal få os ud af boblen og forhåbentlig bidrage til at kvalificere den til tider vanskelige diskurs omkring religion i det offentlige rum og i vores fælles samfund.

Vi har aftalt med styregruppen for KMS, at vi løbende vil orientere om, hvordan arbejdet skrider frem – ligesom det er helt afgørende, at ressourcepersoner fra andre trossamfund end folkekirken og ressourcepersoner fra livssynssamfund bliver involveret i tænketankens arbejde.

Så vidt, så godt. Arbejdet er kun i sin spæde start. Men vi håber på, at når vi mødes igen om et år, at der så er taget hul på Tænketankens arbejde – og at vi igen kan orientere om, hvor langt arbejdet er kommet.

Opsamling på konferencen

Ved biskop Marianne Christiansen, Haderslev Stift, referat ved udgiver

Vi går herfra med indsigten, at religion trives godt i det offentlige rum. De religiøse indsigter og sprog er vigtige elementer i samfundsdebatten, og vi skal vænne os til at bidrage med disse. Hvis vi selv tænker sådan, kan det måske smitte af med tiden.

Etik er en diskussion, som springer ud af religion. Det er et problem, at en religiøs overbevisning og det religiøse argument ikke regnes som et gyldigt argument. Jeg tror, vi selv må bidrage til, at religion ikke er suspect. Religion er medbestemmende for vores overbevisninger. Konferencen giver et skub til også at være bestemmende for præmisserne. Den etiske tænkende del er en del af os på lige fod med den rationelle.

Jeg har siddet og tænkt i dag, at der er en grundlæggende problematik kørende i samfundet: Vores tro som evangelisk lutherske har det som pointe, at troen er usynlig. Derfor kan man komme af sted med at sige, at tro er en privat sag. Det forholder sig anderledes i islam, hvor religiøs praksis er en nødvendig del af islam. Der har vi brug for at acceptere et andet synspunkt end det kristne, og vi må kunne tale åbent om det.

Jeg tror ikke, at sekularismen stikker så dybt. På græsrodsplan er der mange åbninger for, hvordan vi lever sammen med vores trospraksis. Der er en fornyet åbning for det trosmæssige i praksis, og åbningen kommer nedefra. Som præst og biskop har jeg noteret, hvad folkekirken kan bidrage med. Der er en tendens til at folkekirken bliver en udflydende religiøs ramme, hvor alle kan være med for at være en del af det danske samfund. Det er ikke godt. Det er bedre, at folkekirken som evangelisk luthersk kirkesamfund kan vise religionens plads i samfundet, så andre religioner kan få plads.

Den religiøse debat bør blive mere nuanceret, men konsensus er ikke alt. Vi skal også artikulere forskellene. Vi er uenige, og det skal vi kunne være. Vi skal ikke lade som om, de teologiske forskelle ikke er der.

Ved Mustafa Gezen, formand for Dialog Forum, referat ved udgiver

Jeg har en række pointer fra dagen, som jeg gerne vil fremhæve som opsamling:

- Ahmet Onay nævnte, at vi skal bruge peace-speech i stedet for hate-speech.
- Peter Fischer-Møller indledte med, at religionerne i offentligheden vil blive udfordret, så de kan udvikle sig, og at det er vigtigt, at man som troende tager del i samfundet og debatten.
- En anden pointe har været, at vi skal styrke tillid interkulturelt – ikke kun interreligiøst, og vi skal opbygge interkulturel forståelse. Det er også noget, som jeg selv arbejder med i det daglige på mit gymnasium. Vi uddanner børn til *intercultural awareness*, for at de skal have kompetencer til livslang læring.
- Niels Kærgaard sagde, at det er svært at få religionen ud af det offentlige rum. Men er det, det vi vil? Jeg tror, det er farligt at bevæge sig ud i den politiske sfære, og det er derfor vigtigt at være med til at definere præmisserne for diskussionen.
- Det er blevet nævnt, at diskursen om religion er for konfliktsky. Det er vigtigt, at man er fri til at stille alle spørgsmål. I KMS har vi taget nogle væsentlige emner op, og jeg mener, at det skal vi blive med.

- Erik Bjerager opfordrede til, at vi skal passe på ikke at udvande kristendommens betydning i samfundet, for så falder det også tilbage på muslimer.
- Som Zubair Butt Hussain nævnte, skal vi gå op i, at vi er danskere og ikke indgå i mediernes historier under præmissen om at være indvandrere eller flygtninge.
- Vi kan ikke lide det strategiske i kommunikation, men det er måske noget, vi skal arbejde med i det her forum. Antallet af uddannelser inden for kommunikation vidner om, hvor vigtigt det er.

Igen i år har konferencen været meget inspirerende, og jeg ser frem til næste års konference.

Ny styregruppe for KMS

På konferencen var der endnu ikke kommet klarhed over, hvem der bliver de nye repræsentanter i Kristent-Muslimsk Samtaleforums styregruppe for det kommende år. Sammensætningen sker efter følgende fordeling.

Fra kristen side:

2 personer udpeges af Danske Kirkers Råd efter indstilling fra Den katolske Kirke og Frikirkeforum

3 personer udpeges af Stiftssamarbejdet "Folkekirke og Religionsmøde"

Fra muslimsk side:

1 person udpeges af Muslimernes Fællesråd

1 person udpeges af Dansk Muslimsk Union

1 person udpeges af Dansk Islamisk Tyrkisk Stiftelse

1 person udpeges af Imam Ali Moskeen

Endvidere blev der på konferencen valgt en repræsentant for muslimske organisationer, der har modtaget invitation til lederkonferencen, men som ikke er repræsenteret i ovennævnte organisationer. Repræsentanten er Cömert Küçükakin, Dialog Forum.

Afslutning v. Abdurrazak Sarikaya

Oplægsholdere og deltagere blev takket, og det blev annonceret, at næste konference for kristne og muslimske ledere forventes afholdt i november 2015. Næste år er det en muslimsk organisation, som er vært, og KMS-styregruppen modtager gerne tilbud om værtsskab.

Appendiks

Pressemeddelelse udsendt efter konferencen

Kristne og muslimske ledere: Religion trives bedst i det offentlige rum!

45 muslimske og kristne ledere var den 8. november 2014 samlet til den 9. konference arrangeret af "Kristent-Muslimsk Samtaleforum". Konferencen fandt sted i Roskilde Domsogns Konventhus. Fra kristen side deltog 3 biskopper fra henholdsvis folkekirken og den katolske kirke, samt præster og organisationsledere fra forskellige kirkesamfund. Fra muslimsk side deltog 9 imamer samt repræsentanter for en række muslimske organisationer. Temaet for konferencen var: "Religion som ressource og udfordring i det offentlige rum".

Temaet blev udfoldet gennem oplæg fra professor Niels Kærgaard og Dr. Mansour Leghaei og perspektiveret af MF Karsten Lauritzen (V) og chefredaktør på Kristeligt Dagblad Erik Bjerager, som alle konstaterede, at religion aktuelt spiller – og bør spille – en udfordrende rolle i den offentlige debat. Det blev dog også påpeget, at religion i dagens Danmark måske er mere udfordret end udfordrende.

Generalsekretær i Bibelselskabet Morten Thomsen Højsgaard og oversætter Abdullah Simsek satte fokus på oversættelsen af hellige skrifter og deres funktion som "offentlige bøger". Debattør Zubair Butt Hussain, og DR-programmedarbejder Simon Kangas Larsen adresserede slutteligt forholdet mellem religion og medier i Danmark med en klar opfordring til, at medlemmer af trossamfund ikke accepterer offerrollen og tager del i debatten.

Biskop i Haderslev Stift, Marianne Christiansen, udtaler: "Det er vigtigt, at vi som religiøse mennesker tager del i samfundsdebatten. Og dette ikke blot, når det handler om religiøse sager! Tro og religiøsitet er en del af det at være menneske og har derfor relevans for de spørgsmål, som samfundet beskæftiger sig med. Konferencen i dag har været med til at understrege dette."

Mustafa Gezen, formand for Dialog Forum, udtaler: "Religion styrker netværk og tillid. Derfor vil det være et mål for troende og ikke-troende at styrke netværk og tillid interkulturelt, så vi kan få et meget stærkt samfund. Dette synes jeg, vi alle efter dagens konference bør tage med tilbage til vores professionelle og frivillige netværk".

Konferencens deltagere var enige om at mødes igen i 2015.

Yderligere information og baggrundsmateriale kan hentes på hjemmesiden for Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde. Henvendelser vedrørende konferencen stiles til generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde, Kåre Schelde Christensen, tlf.: 28 60 16 18 – e-mail: ksc@religionsmoede.dk

Basis for Kristent-Muslimsk Samtaleforum (KMS)

KMS er et netværk for kristne og muslimske ledere, som er udsprunget af en række årlige konferencer siden 2006.

KMS' formål er at fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demokratisk og inkluderende samfund.

KMS' mål er

- at etablere kommunikationskanaler, netværk og relationer, præget af åbenhed og tillid mellem kristne og muslimske ledere
- at identificere, analysere og bearbejde spændingsfyldte problemstillinger
- at tage initiativer, hvor kristne og muslimer i fællesskab kan bidrage til samfundets positive udvikling

KMS' mål søges opnået gennem forskellige former for samvær, samtale og samarbejde mellem kristne og muslimske ledere såsom fælles arbejdsgrupper, seminarer, konferencer, studierejser, udgivelser, pressemeddelelser mv.

KMS består af ledere fra kristne og muslimske trossamfund, organisationer, foreninger mv. i Danmark, som kan tilslutte sig KMS' formål og mål.

Ved den årlige konference nedsættes en styregruppe, som bl.a. planlægger den kommende konference. Ved konferencer og andre aktiviteter tilstræbes ligelig deltagelse af kristne og muslimer.

På <http://www.religionsmoede.dk/index.php/aktiviteter/kristent-muslimsk-samtaleforum> kan man læse mere om Kristent-Muslimsk Samtaleforum og se billeder fra Konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2014.

Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde

Peter Bangs Vej 1, indg. 5

2000 Frederiksberg

Tlf. 38 38 49 91

www.religionsmoede.dk

mail@religionsmoede.dk

Denne rapport må kun gengives med tydelig kildeangivelse.

Flere eksemplarer kan rekvireres fra Folkekirke og Religionsmødes sekretariat.

ISBN: 978-87-991791-9-0

Rapporten er sammensat og redigeret af:

Kåre Schelde Christensen, Jarl Ørskov Christensen og Karsten Dideriksen

Fotograf: Sille Arendt

Layout: Karsten Dideriksen

www.religionsmoede.dk